

Yayın Geliş Tarihi: 08.08.2017
Yayına Kabul Tarihi: 19.06.2018
Online Yayın Tarihi: 17.08.2018
http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.333616

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 20, Sayı: 2, Yıl: 2018, Sayfa: 275-298
ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

ESKİ TERÖRİZM, YENİ TERÖRİZM: 9/11 VE ESKİMEYEN TERÖRİZM SÖYLEMİ

Onur AĞKAYA*

Öz

Bu makalede “yeni terörizm” kavramı eleştirel olarak analiz edilmektedir. 11 Eylül 2001 Saldırıları’nı (9/11) takip eden süreçte yeni terörizm kavramı bir siyasal söyleme dönüşerek, Batılı toplumlarda da doğal biçimde içkin olarak var olan yıkıcı şiddeti maskeleyen ve yenidenyeryurt sahibi yapmak için kullanılmıştır. Bu argüman bağlamında, Batılı devletlerin küresel terörizm söylemi ve terörle mücadele politikaları ele alınarak yeni terörizm üzerine mevcut yaklaşımlar sorunsallaştırılacak ve aşındırılmaya çalışılacaktır. Bu makaleyle, Türkiye’de eksikliği görülen eleştirel terörizm çalışmalarına; ilk olarak yeni terörizmin önce akademik alanda ortaya çıktığı ve daha sonra Batılı devletlerin tekeline almaya çalıştığı bir siyasal söyleme sıkıştığı savunularak katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. İkinci olarak, yeni terörizmin siyasallaşmasına bağlı olarak analitik değerini kaybettiği savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Terörizm, Terörizm Söylemi, Eleştirel Terörizm Çalışmaları, Deleuze, Guattari.

OLD TERRORISM, NEW TERRORISM: ‘9/11’ AND THE UNCHANGED TERRORISM DISCOURSE

Abstract

This article critically analyses the concept of ‘new terrorism’. Following the attacks on 11th of September 2001 (aka 9/11) the term of new terrorism transformed into a political discourse and was deployed to efface and re-territorialize the destructive violence which was organically embedded in the Western societies as no exception. In the light of this argument, terrorism discourses and counter-terrorism policies applied by the Western states in international society, some orthodox approaches on new terrorism will be problematized and corroded. This article aims to contribute to critical terrorism studies which apparently lack interest in Turkey in the following ways: firstly, the study suggests that the term of new terrorism is a concept that was invented in the academic field, and

---

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Ağkaya, O. (2018). Eski terörizm, yeni terörizm: 9/11 ve eskimeyen terörizm söylemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 275-298.

*Araş. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, onuragkaya@gmail.com

then confined into a political discourse. Secondly, it argues that the new terrorism has lost its analytic value as since it has been highly politicised.

Keywords: *New Terrorism, Terrorism Discourse, Critical Terrorism Studies, Deleuze, Guattari.*

GİRİŞ

Bugün, terörün küresel rutin hâline geldiği bir çağa tanıklık edilmektedir. Katliamlar, toplu mezar keşifleri, cinayetler, yaralamalar, kaçırılmalar, bombalamalar, intihar eylemleri, bıçaklamalar, araçların kalabalıkların içine dalması, bina yangınları ve her tür inovatif şiddet eylemi küresel medyanın olmazsa olmaz rutin manşetleri hâline gelmiş durumdadır. Ulusal terörizm, uluslararası terörizm, siyasal terörizm, siyasal olmayan terörizm, devlet terörizmi, ayrılıkçı terörizm, aşırı-milliyetçi terörizm, sol-cenah terörizmi, etnik terörizm, dinsel terörizm, patolojik terörizm, narco-terörizm, siber terörizm, eko-terörizm, kürtaj karşıtı terörizm, korsan-terörizm, agro-terörizm, süper-terörizm, postmodern terörizm, katastrofik terörizm ve fazlası, terörizmi anlamak, anlamlandırmak ve açıklamak adına yapılan birçok sınıflandırmanın örneklerini teşkil etmektedir.

“Yeni terörizm” kavramı, akademik çalışmalarda, hem uluslararası siyasette hem de Uluslararası İlişkiler’de Soğuk Savaş’ın sona ermesi kadar önemli bir kırılma noktası olan 11 Eylül Saldırıları’nın (9/11) gerçekleşmesinden önce önerilmiş bir kavramdır.¹ Aslına bakılırsa, kavram, terörist grupların karakteristik özelliklerindeki ve stratejilerindeki değişime yönelik gözlemlere dayanarak, Amerika Birleşik Devletleri tarihinin gelmiş geçmiş en ölümcül² terör saldırılarını önceden haber veren geç kalmış bir uyarı niteliği taşımaktaydı. Ne var ki, bunun örneği olan çalışmalar 9/11’den sonra daha ciddiye alınmaya başlanmış ve terörizm çalışmalarının sayısında baş döndürücü bir artış yaşanmıştır (Jackson, 2012: 2). Bununla birlikte, terörizm çalışmalarında değişmeyen en önemli tartışmalardan biri terörizm ve teröristin tanımı olmuştur.³ Yeni terörizm de bu açıdan bir istisna teşkil

¹ Bkz. B. Hofman (1998).*Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press; W. Laqueur (1999). *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, New York: Oxford University Press; Ian O. Lesser (vd). (1999)*Countering the New Terrorism*, Washington: RAND; D. Tucker (2001). What is New about the New Terrorism and How Dangerous Is It? *Terrorism and Political Violence*, 13 (3): 1-14.

² Bu çalışmada ölümcül terimiyle, sayısal olarak kurbanların fazlalığına atıfta bulunulmaktadır.

³ Bu çalışma, terörizme dair bütüncül ve kati bir tanım yapma iddiasında değildir. Böyle bir girişim, çalışmanın yerini ve kapsamını ziyadesiyle aşmaktadır. Terörizm tanımı sorunsalına dair tartışmalar, başka çalışmalarda buradakinden çok daha niteliksel biçimde yapılmıştır ve kaçınılmaz olarak yapılmaya devam edilecektir. Terörizmin tanımının imkânsızlığı ve bir tanımının özellikle yapılmak istenmeyişinin sebepleri üzerine bkz. Shanahan (2010) and Ramsay (2015).

etmemiş ve çok kısa bir süre zarfında analitik değerini kaybeden bir terime dönüşmekten kurtulamamıştır.

Yeni terörizm kavramını konu edinen ve Türkçe literature katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışmada, ilk olarak, yeni terörizm tehlikesi, eleştirel bir yaklaşımla sorunsallaştırılmaya çalışılacak; bunun için de Türkiye’de felsefe dışında hak ettiği ilgiye henüz ulaşmadığı düşünülen iki düşünür Gilles Deleuze ve Félix Guattari’nin *dil, söylem* ve *ideoloji* üzerine kavramsallaştırmalarına başvurulacaktır.⁴ Çalışmada, sorunsallaştırmaya çalışılan yeni terörizm kavramının dönüştüğü söylemin en önemli tehlikesinin, hem bir süreç hem de bir kavram olarak, küreselleşme ve modernitenin “kurbanlarını”, bir izleyici kitlesi olarak ele alması ve kurban konumlarını unutturduğu savunulmaktadır. Bu bağlamda, yalnızca devlet pratiklerinin değil, “terör gruplarının iktidar pratikleri”nin de kendi söylem ve pratikleri içinde *ikilikleri* arttırarak, terör kurbanlarını kendilerini nasıl konumlandırmak zorunda bıraktığı ve iktidar pratiklerinin birbirlerine yakınlaştığı gözden kaçırılmaktadır. Bu çalışmada amaçlanan, 11 Eylül 2001 tarihinde, New York’ta Dünya Ticaret Merkezi’ne yapılan saldırıların terörist ya da başka bir şey olup olmadığının tartışılması ve 3000’e yakın insanın ölmüş, 6000’den fazla insanın yaralanmış olduğu “gerçeği”nin inkâr edilmesi değildir. Ancak, ABD’nin öncülüğünü yaptığı ve yüz binlerce sivilin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan operasyonların da “gerçek” olduğunun hatırlanılmasıdır. Dolayısıyla, çalışmanın asıl amacı, Der Derian’ın (1997: 58) önerdiği gibi “neden bir siyasal yapının ya da ahlâki değerler bütünüünün diğerinin üstünde görüldüğünü ve diğerini etkilemek çabasının olduğunu sorgulamak” ve “verileni (*imleyen*in [*signifier*] emperyalizmini) eleştiriye açmak ve iktidar-temsil ilişkisini sorunsallaştırmaya açarak, bir hakikatin diğerinden daha ‘hakikî’ olmasını, meşru ve öznesel olan bir kimliğin diğerine üstünlüğünü, dolayısıyla *söylemi* eleştiriye ve sorguya açmak”tır.

Çalışmada öne sürülen birinci argüman, yeni terörizm tartışmasının nispeten *demode* olmasına rağmen, yeni terörizm söyleminin, günümüzdeki terör eylemlerinin ve teröre karşı mücadelenin anlamlandırılmasında hâlâ önemli bir yer tutuyor olduğudur. Çalışmanın ikinci temel argümanı, yeni terörizm söyleminin, her toplumda varolduğu gibi Batı toplumlarında da içkin olarak var olan ve terör

---

⁴ Deleuze ve Guattari, yaşadıkları ve ürettikleri dönem ve coğrafya itibarıyla hatalı biçimde postmodern ya da postyapısalcı düşünürler olarak anılmaktadır. Hâlbuki Deleuze ve Guattari’yle aynı dönemdeki, özellikle Fransız felsefesinin önde gelen Foucault, Derrida, Baudrillard ve Lyotard gibi düşünürlerinin çalışmaları ve ele aldıkları konular birbirinden oldukça farklıdır. Çalışmanın, bu yönden, yazarın daha önceki çalışmalarından birinde ilkinin yaptığı bir Deleuze ve Guattari projesinin devamı olduğu söylenebilir. Söz konusu çalışma için bkz. Onur Ağkaya (2015), “Yaratıklar’la Müzakereleri Kim Yürütecek? Uzaylılardan Temaslardan Dersler Çıkarmak: İstila”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), s. 6-31. Dolayısıyla, bu çalışmanın postmodern ya da postyapısalcı bir teorik çerçeve izleyeceğini söylemek hatalı olacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın eleştirel bir kavramsal ve kuramsal izleği takip edeceği söylenilerek yetinilecektir.

eylemlerinden farkı olmayan şiddet eylemlerini ve ayrıca ABD'nin başlattığı terörizme karşı küresel mücadelenin ortaya çıkardığı terörü maskeleyiştir.

Akademide üretilen bir kavram olan yeni terörizmin söyleme dönüştüğü sürecin de gösterdiği üzere, kısıtlı bir anlam aralığında işleyen terörizme karşı mücadelede kullanılan söylem; kendi özel siyasal dilini, varsayımlarını, sembolik sistemini, retorik biçimlerini ve değişenlerini, istiarelerini, anlatılarını ve anlamlarını, nihayetinde kendi bilgi formlarını yaratmaktadır. Ancak, yeni terörizmi basitçe eleştirel söylem analizine tabi tutmak yeterli değildir. Çünkü, terörizm söylemi, eleştirel söylem analizinin önde gelen yazarlarından Jackson'ın (2005a: 2-3) öne sürdüğü gibi yalnızca lingüistik bağlamda ele alınarak anlaşılabilir ve aşındırılmaz. Bu doğrultuda, bu çalışmada, Deleuze ve Guattari'nin dil, söylem ve ideoloji yaklaşımına başvurmak suretiyle yeni terörizm söylemi yeniden ele alınacaktır.

Çalışma yukarıda sunulan argümanları savunacak biçimde dört bölüme bölünmüştür. İlk bölümde, çalışmanın kavramsal ve kuramsal olarak sınırlarını belirleyecek olan Deleuze ve Guattari'nin dil ve söylem yaklaşımları tanıtılacaktır. İkinci bölümde, yeni terörizm kavramının ortaya çıkışı ve tartışmaları ziyaret edilecektir. Üçüncü bölümde, yeni terörizmin bir siyasal söyleme dönüşmesi tartışılacak ve ABD özelinde Batı devletlerinin, kavramı siyasal bir söylem olarak inşası önce açıklanacaktır. Son olarak yeni terörizm söylemi, Deleuze ve Guattari'nin kavramsal izleği üzerinden sorunsallaştırılarak aşındırılacaktır. Makaleyle, Türkiye'de akademik literatürde neredeyse ismi dahi geçmeyen eleştirel terörizm çalışmalarına katkıda bulunmak ve olumlu yönde provokatif bir çağrıda bulunulması amaçlanmaktadır.

DİL, METİNSELLİK, İMAJ VE SÖYLEM

Eleştirel Terörizm Çalışmaları'nın önde gelen isimlerinden Jackson (2005b), *Writing the War on Terrorism: Language, Politics and Counter-Terrorism* adlı çalışmasında, terörizme karşı küresel savaşta kullanılan dilin ve retorik'in başvurulan yöntemleri nasıl meşrulaştırdığını ve normalleştirildiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, sosyal inşacılık kuramına başvuran Jackson (2005b: 18-19), gerçekliğin bireyler ve kurumlar arasındaki sürekli ve dinamik etkileşimi sonucunda kurulduğunu savunmaktadır. Bu doğrultuda, bireylerin dünya görüşü etkileşim sürecinde kullandıkları dil tarafından belirlenir. Bireylerin ve karşıtlarının kimlikleri de dilin kullanımı üzerinden şekillendirilir. İktidarı pratik etmeye çalışan politik ve sosyal aktörler, dil üzerinden kendi dünya görüşlerini diğerlerinin dünya görüşlerini hiçe saymak uğruna normalleştirmeye çalışırlar. Bir siyasal söylemde terörizm dili genellikle diğer "kötücül" olanı inşa etmeye yarar (Jackson, 2005b: 3). 11 Eylül Saldırılarından sonra, teröre karşı savaş gibi büyük bir mücadeleye girişecek olan ABD yönetiminin yaptığı da, Amerikan halkının rızasını kazanmak için böyle bir söylem inşa etmek olmuştur. Bu söylem, önce

ABD içindeki söylemde ve dolayısıyla kurumların pratiklerinde, sonrasında küresel boyutta rıza avına çıkmış ve başarılı da olmuştur. Jackson'ın yöntemi doğru ve çıkarımları isabetli olmakla birlikte, söylemi yalnızca dile dayalı metinsellik üzerinden analiz etmek 9/11 sonrası ABD'nin küresel yeni terörizm söylemini ve pratiklerini açıklamak için yeterli değildir. Bu yüzden, bu çalışmada Eleştirel Terörizm Çalışmalarında daha önce başvurulmayan Deleuze ve Guattari'nin dil ve söylem yaklaşımından faydalanılacaktır.

Deleuze ve Guattari, dönemsel olarak postmodern filozoflar olarak anılmakla birlikte ideoloji ve dil konusundaki yaklaşımları, diğer filozoflardan açıkça farklılık gösterir. İki düşünür, öncelikli olarak ideoloji kavramını katî surette reddetmektedir (Deleuze, 1995a: 34). Deleuze (1995b: 39) bir düşünceye sahip olmayı ideoloji değil, pratik olarak nitelendirir; bu doğrultuda, Godard'ın “doğru bir imaj değil, yalnızca bir imaj”⁵ deyişini “doğru düşünceler değil, yalnızca düşünceler” şeklinde yeniden formüle etmektedir:

“Çünkü ‘doğru’ düşünceler her zaman egemen anlamlara ya da yerleşik emir ifadelerine uygun düşüncelerdir, her zaman bir şeyi onaylayan düşüncelerdir; bu şey geleceğe dair de olsa, devrimin geleceği de olsa. Oysa ‘yalnızca düşünceler’, şimdi-oluş’tur, düşüncelerde kekemeliktir; ancak sorular şeklinde ifade edilebilir, daha ziyade cevaplama niyetlerini karıştıran sorular. Yahut, tüm kanıtlamaları hükümsüz kılan basit bir şeyi temsil eden sorular”.

Deleuze ve Guattari, dili, iktidarın lehine ve iktidar gibi çalışan bir makine'ye benzetir. Guattari, dil'in yapılanmasının savunulmasını “*imleyenin [signifier] emperyalizm*”i olarak nitelendirir. İki filozof, dil'in bir yapısının olduğunu reddederek (Deleuze, 1995a: 22) Chomsky'nin “ağaç kökü” şeklinde yapılandığını savunduğu dil yaklaşımının karşısına *köksap [rhizome]* kavramını koyar ve geliştirirler (Deleuze ve Guattari, 1987: 3-25). Buna göre; dil, bilgi [*information*] iletmekten çok, *ikilikler [dichotomies]* üzerinden işler ve iktidar aygıtlarının önemli bir kısmını oluşturur. İki düşünür bu önermeyi şu şekilde formüle eder: “dil emreder, daha ziyade buyruk verir” (Deleuze, 1995b: 40-41).

Bu çalışma açısından, Deleuze ve Guattari'nin dil ve söylem konusundaki en büyük katkısı, söylemi, yalnızca metinsellikten kurtarmalarından ileri gelmektedir. Buna göre, bilgi [*information*], yalnızca dil'de (ya da metinde) değil, “*imajlarda ve seslerde*” de bulunur. İmajlar ve sesli-ımajlar, insan sesi şeklinde, *dikte ederek* algılamayı etkiler ve bir *yumruk* olarak iktidarın pekiştirilmesi için bunlara başvurulur (Deleuze, 1995b: 42-43).⁶ Deleuze ve Guattari'ye göre, sözel

⁵Godard'ın ifadesi: “Not the just ideas, just ideas” şeklindedir (Deleuze, 1995b: 39).

⁶Bu çalışmada faydalanılacak olan “imaj”, Deleuze'ün sinema incelemelerinden farklılık göstermektedir. Deleuze'ün, iktidarın işleyişindeki “imaj”ı, sinema analizindeki Bergsoncu yaklaşımdan farklı gördüğü açıktır. Karşılaştırınız; Gilles Deleuze (2006), *Cinema 1: The Movmenet-Image*, Minneapolis, University of Minnesota Press.

eylemler, aslında altta yeralan bir üçüncü kişiye tanıklık eden psiko-sosyal tiplere göndermede bulunurlar: “başkan olarak seferberlik ilan ediyorum... seninle baban olarak konuşuyorum...”. Kavramsal kişilikler, bilgi iletmenin (sözcelemin) gerçek taşıyıcılarıdır; “Ben” öznesi, her zaman üçüncü bir şahıstır, çünkü daha yüksek bir kavramsal kişilik tarafından kendini ifade koşulları elinden alınır (Deleuze ve Guattari, 1994: 65). Sonunda, kavramsal kişi yöneticinin bedeninde vücut bulur ve yöneticinin “yüzünde” [visage] yer-yurd sahibi olur [re-territorialization] (Deleuze ve Guattari, 1987: 134). Deleuze ve Guattari, özellikle özneleşmenin gerçekleştirilmesinde, yüzün kullanımının önemine dikkat çekmektedir. İki düşünürü göre yöneticinin yüzü [visage], Orwell’ci anlamda, kitlelerin bütünleşerek *yeniden-veryurd* sahibi olduğu bir coğrafyadır. İşte, ABD Başkanı George W. Bush’un karşısına karşı söylemle çıkan ve aslında küresel teröre karşı söylemin temsilini tersine çevirmekten fazlasını yapmayan terör örgütü lideri Usame bin Ladin’in iktidar pratikleri bu şekilde anlaşılabilir: iki karşılıklı söylem arasında bir “dil, imaj ve ses savaşı”.

Çalışmada başvurulacak olan kavramsal çerçeve ve eleştirel yöntem bu şekilde kısaca tanıtıldıktan sonra, sorunsallaştırılması amaçlanan “yeni terörizm” kavramının tanıtımına müteakip bölümde geçilecektir.

AKADEMİK LİTERATÜRDE İCAT EDİLEN BİR KAVRAM: YENİ TERÖRİZM

“Yeni Terörizm” kavramı 9/11’den daha önce akademik literatürde ortaya çıkmıştır.⁷ Ancak, pratikte, terörizmdeki farklılaşma konusunda yapılan akademik çalışmaların “ciddiye alınması”nın 9/11’den sonra gerçekleştiği ve bu tarihten sonra yapılan terörizm çalışmalarının da söz konusu olayı tarihî bir milat olarak aldığı açıkça görülmektedir (Gofas, 2012: 18). Yeni terörizm kavramını ilk kez kullanan akademisyenler ve terörizm uzmanları, devletleri, terörist grupların yeni taktiklerine ve yapısal değişimlerine karşı açıkça uyarılmıştır. Kavramı ilk kez öne süren Hoffman’a (1998: 157-159; 185-192) göre, terörist oluşumlar, artık daha az hiyerarşik ve ağsal-örgütlü, lidere daha az bağlı; sınırları içinde bulunduğu devletin topraklarından daha çok, ulus-ötesi eylemler hedefleyen, dolayısıyla yerelden küresele evrilen; hedef kitle olarak sivilleri de hedef alan; etnik ve ideolojik unsurlardan ziyade fanatizme yakın; taktiksel olarak sınırlı şiddetten çok aşırı şiddete meyilli; finansmanını örgütün merkezine bağlı bırakmaktan çok, anlık olarak sağlayabilen ve bunun için uyuşturucu ticaretinden insan kaçakçılığına kadar kaynaklar bulan; sistemi onaylamaktan çok sistemi hedef alıcı hâle gelmiştir.

⁷ Örnek teşkil eden çalışmalar için bkz. B. Hofman (1998), *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press; W. Laqueur (1999), *The New Terroism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, New York: Oxford University Press; D. Tucker (2001), “What is New about the New Terrorism and How Dangerous Is It?”, *Terrorism and Political Violence*, 13 (3):1-14.

Yeni terörizmin en büyük tehlikelerinden biri, müzakere edilmeye imkân tanıyan talepleri bulunan eski tip terörist örgütlerin yerini müzakare edilemeyecek, irrasyonel grupların almasıdır (Wilkinson, 2003: 4). R. James Woolsey'in, ünlü aforizmasıyla ifade edilirse, yeni oluşumlar "masaya oturmak değil; masayı ve masada oturan herkesi yok etmek" istemektedir (Morgan, 2004: 31). Neumann da (2009), terörist örgütlerin *yersiz-yurdsuzluğuna* [*de-territorialization*]⁸ dikkat çekmiştir.

Yeni terörizm kavramını savunanların baktıkları öncelikli örnekler:

- 1960'lerde, 1970'lerde ve 1980'lerde aktif olan İngiltere'de IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu), İspanya'da ETA (Bask Vatanı ve Özgürlük Örgütü), Almanya'da RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu), Filistin ve İsrail topraklarında FKÖ'nün (Filistin Kurtuluş Örgütü) şiddete dayalı eylemlerine görece son vermesi;
- 1993'te El-Kaide militanı Remzi Yusuf'un organize ettiği ve 6 kişinin ölümüyle sonuçlanan New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılar;
- 20 Mart 1995'te Aum Şinrikyo örgütü tarafından Tokyo metrosunda 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan sarin gazı saldırıları;
- 19 Nisan 1995'te 168 kişinin ölümü ve 600'den fazla kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan aşırı-sağcı Timothy McVeigh tarafından organize edilen, Oklahoma'da bir federal binaya düzenlenen bombalı saldırılardır.

Bu olgular üzerinden, yeni terörizm, terörist eylemler ve örgütlenmelerdeki yenilikler üzerinden, bir "evrim"in gerçekleştiğini haber vermekteydi. Örneğin, yukarıda sayılan bu üç eylemin planlama unsurları bazı yönlerden benzerlikler göstermekteydi:(i) El-Kaide ve Aum Şinrikyo dinsel referansları temel almaktaydı; (ii) her üç örgüt de aşırıcıydı ve (iii) sivillerin hedef alındığı çok sayıda insanın ölümü gerçekleşmişti. El-Kaide'ye bakıldığında ise örgüt, bilhassa yapılanması, eylemlerin planlanması ve gerçekleştirilmesi yönünden yeni terörizm kavramının tam karşılığını vermekteydi (Martin, 2010: 196-199; 516-518).

Yeni terörizm kavramının dikkat çektiği bir başka unsur, 1960'lar ve 1970'lerdeki solcu ya da aşırı milliyetçi radikal ve sosyal hareketlerin siyasal şiddet olarak ifadesi yerine, uzlaşmayı reddeden "dinin dirilişine" daha yerel

---

⁸*De-territorialization* kavramı, Neumann'ın çalışmasında "belli bir ülke ya da bölgede sabit olmamak ya da kalmamak" bağlamında kullanılmıştır. Fransızca *déterritorialisation* ise Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin (1983:33-34; 131-139) Anti-Ödip adlı eserlerinde kısaca iktidarın sabitlemesinden kaçarak belli bir yere ve yurda bağlı kalmamak olarak kavramsallaştırılmıştır. *Déterritorialisation*, Ali Akay (1996) tarafından anlamını en iyi yansıtan biçimde "yersiz-yurdsuz(laşmak)" olarak çevrilmiş ve bu çalışmada da anlam bütünlüğü sağladığı öngörülerek kullanılmıştır.

ölçekli ancak, daha küresel hedeflere sahip eylemlerin artabileceği ihtimaliydi. Bu uyarı yapılırken, kavramın kendisini ortaya koyan önemli terörizm uzmanlarından Laqueur (1999: 264-268) dahi, alanın doğası gereği “komplocu yaklaşıma” açık olmasını göz ardı ederek, teröristlerin kendi nükleer silahlarını geliştirebileceği, dünyaya meteor çarpıtrabilecekleri ya da deprem-tetikleyici silahlar icat edeceklerine dair “bilim-kurgu fantaziler” yaratma yoluna gitmiştir.

Son olarak, yeni terörizm, hem kavramsal olarak hem de bir olgu olarak, küreselleşme ve modernitenin kendi içinde taşıdığı bir sürece işaret etmekteydi. Bu doğrultuda, yeni terörizmin, iletişim kanallarının ve özellikle internetin yaygınlaşmasıyla birlikte, tüm dünyaya bir “izleyici kitlesi” olarak hitap etmeyi bir yöntem olarak benimsediği savunulmuştur. Öte yandan, yeni terörizm kavramına ve ortaya koyduğu yaklaşıma akademi içinden birçok tutarlı itirazın yükseldiği görülmektedir: bunlardan ilki, yeni terörizmin iddia ettiği radikal kopuşun, tarihsel bağlamda ele alındığında tutarlı bir iddia olmamasıdır.⁹ Örneğin, yeni terörizme atfedilen radikal değişiklik unsurlarının birçoğu, daha önceki terörist grupların yapılanması ve stratejilerinde bulunabilmekteydi. Bu konuda yapılan en dikkate değer eleştiriler, aşağıda örneklerle değinileceği üzere, yeni terörizmin genelde radikal İslam (Jackson, 2007: 418-419) ve özelde El-Kaide (Gofas, 2012: 21) terör örgütüyle özdeşleştirilmesi hatasına yöneliktir.

Yeni terörizme atfedilen “artık daha az hiyerarşik ve ağsal-örgütlü, lidere daha az bağlılık” özelliği Field’ın (2009: 202), geleneksel terör örgütleri olarak kategorize edilen IRA ve FKÖ’nün da hücreli sisteme dayalı bir yapılanmayla, merkezden bağımsız eylemler gerçekleştirdiği ve Crenshaw’un (2007: 27-28), Peter Merkl’in 1995’teki çalışmasına atfen Almanya’da bir dönem aktif olan Kızıl Ordu Fraksiyonu’nun aslında monolitik yapıya dayandığı savının bir söylence olduğu eleştirilerine maruz kalmıştır. Kaldı ki, yeni terörizme atfedilen ve El-Kaide’nin neredeyse temel model alındığı bu varsayım, “piramit tarzı yapılanması olan” (Bozaslan, 2014: 320) bu örgüte dahi tam olarak uymamaktaydı. Dolayısıyla, yeni terörist oluşumların üyeleri, El-Kaide eylemlerinin bizzat gösterdiği gibi kaynakları yasadışı yollarla temin etseler bile merkezden gelecek talimatlara uymak zorundaydılar.

⁹ Bu konudaki çalışmalar için bkz: T. Copeland (2001), Is the ‘New Terrorism’ Really New? An Analysis of the New Paradigm for Terrorism, *The Journal of Conflict Studies*, 21 (2): 91-105; D.Tucker (2001), What is new about the new terrorism and how dangerous is it? *Terrorism and Political Violence*, 13 (3), 1-14; I. Duyvesteyn (2004). How New is the New Terrorism? *Studies in Conflict & Terrorism*, 27 (5): 439-454; A. Spencer (2006), Questioning the Concept of ‘New Terrorism’, *Peace Conflict & Development*, 8: 1-33; M. Crenshaw (2007), The Debate over “New” vs. “Old” Terrorism, *Annual Meeting of the American Political Science Association*, Chicago; A. Field (2009). The ‘New Terrorism’: Revolution or Evolution? *Political Studies Review*, 7 (2): 195-207; O. Lynch ve C. Ryder (2012) Deadliness, organisational change and suicide attacks: understanding the assumptions inherent in the use of the term ‘new terrorism’. *Critical Studies on Terrorism*, 5 (2): 257-275.

İkinci olarak “sınırları içinde bulunduğu devletin topraklarından daha çok, ulus-ötesi eylemler hedefleyen, dolayısıyla yerelden küresele evrilen” örgütlerin varlığına yönelik iddialara karşı, erken tarihli sayılabilecek bir çalışmada Rapoport’un (1984: 666) hatırlattığı gibi bundan yaklaşık 700 yıl önce aktif olan Haşhaşiler’in dahi uluslararası terör eylemleri düzenlemekte olduğu bilinmekteydi. Dolayısıyla, tek bir ülkeye bağlı olmayan örgütler modern terörizmin varlığından önce dahi mevcuttu. Aynı şekilde, Crenshaw’un (2007: 12), daha sonra Gelvin (2008) ve Aydınli’nin (2008) hatırlattığı gibi, 19. yüzyılın sonunda kendine ulaşılması akılcı görünmeyen hedefler koyan ve gevşek bağlara dayalı ağsal ve lidere bağlı olmayan yatay yapılanmayla sınır aşan kanlı eylemler gerçekleştiren anarşist teröristler de birçok açıdan bu iki tasvire pekâlâ uymaktaydı.

Üçüncü olarak, “hedef kitle olarak sivilleri de hedef alan” örgütlerin yeni terörizmle bağdaştırılması argümanına karşı, bu hedef ve stratejinin iddia edildiği kadar yeni olmaması da dikkate değer bir eleştiridir. Örneğin, Rapoport’un (1984: 660-664) hatırlattığı üzere Hindistan’da tam 600 yıl boyunca aktif olan Thuglar, sayısız sivil katletmişlerdir. Ayrıca, terör eylemlerinin sonucunda sivil kayıpların sayısının arttığı, bir tespit olarak doğru olmakla birlikte, bunun yalnızca teröristlerin niyetleriyle bağlantılı olduğuna yönelik bir okuma, haddinden fazla indirgemecedir. Sürekli gelişen teknolojiyle birlikte, teröristlerin silah endüstrisinden nimetlerinden daha fazla yararlandıkları ve ayrıca, artan nüfusla birlikte eylemlere hedef olan büyük kentlerin ve kalabalık alanların geçmişe oranla daha çok insana açık olması gibi faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Dördüncü ve beşincisi, yeni terörist oluşumların “etnik ve ideolojik unsurlardan ziyade fanatizme yakın”lığı “taktiksel olarak sınırlı şiddetten çok aşırı şiddete meyilli” olması da birçok açıdan sorunludur. En başta, yeni terörizmin, ayrılıkçı milliyetçiliğe ve etnik çatışmaya ya da sınıflara dayalı seküler rasyonel siyasal motivasyonlarla hareket eden eski terörist gruplardan farklı olarak başta İslam olmak üzere din temelli radikal doktrinlere dayandığı argümanı (Gofas, 2012: 25) sorunlar ihtiva etmektedir.¹⁰ Dünyayı, Maniheist bir gözlükle haklı ve yok edilmeyi hak edenler olarak bölen irrasyonel herhangi bir retorik, bir hiçlikten gelerek yalnızca 1980’lerden sonra ve El-Kaide’nin İslam’daki öğretileri kendi eylemlerini meşrulaştıracak yöndeki yorumlamalarına dayalı biçimde var olmamıştır (Wiktorowicz, 2005). Dine dayalı terörizm, farklı coğrafyalarda, 2 bin yıl kadar önce Zealotlar, 7. Yüzyılda Thuglar ve 13. yüzyılda Haşhaşiler örneklerinde de görülmüştür (Rapoport, 1984).

Bu bağlamda, 9/11’in kaçınılmaz etkisiyle, El-Kaide üzerinden yeni terörizme atfedilen bu tür numune nitelikler, birçok akademisyenin ortaya koyduğu gibi, daha önceki terör örgütlerinin bazılarının yapılanmalarında, stratejilerinde,

¹⁰ Öyle ki, “Terörizmin Tarihi: Antikçağdan İŞİD’e” adlı kapsamlı çalışmanın sahibi ünlü terör uzmanı Gérard Chailand (2015) yakın zamandaki bir röportajda, “mutlak bir zafer amaçlayan İslamcılarla müzakere edilecek bir şey yoktur” diyerek, bu yaklaşımın en indirgemeci açıklamalarından birini vermiştir.

sınır aşan eylemlerinde ve hatta yalnızca öldürmeye yönelik görünen irrasyonel amaçlarında bulunmaktaydı. Dahası, kana susamış bir öğretiyi yalnızca dine ya da döneminin siyasal konjonktürüne özgü değildi (Gray, 2002). Aynı şekilde, daha önce belirtildiği gibi yeni terörizmin ayırıcı bir numunesi olarak sunulan intihar eylemleri de yalnızca radikal İslamcı gruplara ait bir strateji değildir. Rapoport'un (2004: 62) verdiği örnekler bakıldığında; 19. yüzyılda, bomba atma eylemi gerçekleştiren anarşist teröristlerin de hayatta kalmak için neredeyse hiçbir şansı olmadığını bilmesi ölümü göze aldığını gösterir nitelikteydi. Üstelik, seküler bir terörist örgüt olan Tamil Kaplanları da bu eylemi stratejik olarak benimsemiş ve 1983 ila 2000 arasında Sri Lanka'da tüm İslamcı terörist grupların yaptığı sayıdan daha fazla intihar eylemi gerçekleştirmiştir.¹¹ Ayrıca, yeni terörist grupların, "dünyaya meteor çarptırmak"tan başka, mümkün olan ilk fırsatta kitle imha silahlarına erişmeleri ve bunları sivil hedeflere karşı kullanmakta tereddüt etmeyeceği varsayımına karşın, Tucker (2001: 10) yeni terörizm tartışmasının henüz başında bu varsayımın itiraz etmiş ve bu yaklaşımı hükümetlerin yardımı olmaksızın gerçekleşmesi uzak bir ihtimal olarak değerlendirmiştir. Aradan geçen zamanın, Tucker'ın öngörüsünü haklı çıkardığı rahatlıkla söylenebilir.

Bu sayılanlara ek olarak, yeni terörist grupların müzakereye niteliğinin dönemselleştirilmesi de yine, yerinde eleştirilere maruz kalmıştır. Örneğin, Field'in (2009: 201) hatırlattığı gibi farklı coğrafyalarda aktif olan terör gruplarından Abu Nidal, PKK ve IRA da talepleri belli olmasına rağmen stratejik olarak dönem dönem müzakereye yanaşmamaktaydı. Tarihsel olarak sorunlu bir örnek olmasının yanında, Brown'un (2007: 42) işaret ettiği gibi bu argüman politik çözümlerin devre dışı bırakılması gibi çok daha sakıncalı bir ihtimale kapı aralamaktaydı.

Yeni terörizmin, iletişim kanallarının çeşitliliği ve görsel olarak, dünyadaki tüm sivillere korku salmak amacıyla eylemler düzenlediği argümanı da ayrıca yeni değildir. Jenkins'in (1974: 4) "terörizm tiyatrodur, kareografidir" önermesi de yazarın, terörizmdeki "yeni savaş türüne" dikkat çektiği çalışmasında geçmektedir.

---

¹¹ Bu çalışmada, buraya kadar verilen örnekler ve daha sonra başvurulacak karşı argümanlara karşı akla ilk gelecek olan eleştirilerden biri seçicilik olabilir. Ayrıca, bu çalışmada Kurtuluş'un (2011: 491) eleştirdiği birçok nokta (örneğin, devlet adamlarının söylevlerine başvurulması) üzerinden yeniden geçilmektedir. Ancak, hatırdaki tutulması gereken asıl konu, bu çalışmanın da savunduğu üzere, yeni terörizm kavramının ve beraberinde getirdiği yaklaşımın, tarihsel bağlamdan tamamen kopuk bir okuma üzerinden siyasal iktidarların etkisine bıraktığı açık kapıdır. Kaldı ki, Kurtuluş'un yeni terörizm savunusu, benzersiz bir seçicilik örneği göstermektedir. Kurtuluş (2011: 484), Rapoport'un (2008: 47) yeni terörizmi eleştirdiği ve terörizmi yeniden tarihsel bağlamına oturtarak – kabaca; Anarşist (1880-1920), Anti-Kolonyal (1920-1960), Radikal Sol (1960-1990'lar) ve Dinsel (1950'ler-2000'ler ve sonrası)– dört terörizm dalgası önerdiği çalışmasında, dalgaların isimlerine verilen niteliklerin baskın, ancak gözlemlenen tek ayırıcı unsur olmadığını uyarısını hiçe sayarak, "dinsel dalga"yı "yeni olması" niteliğine başvurmuş ve yeni terörizmle eş tutmuştur. Kurtuluş'un eleştirilerine karşı kapsamlı bir yanıt için bkz. Spencer (2011).

Jenkins (1974: 3), bu çalışmada, terörist grupların sabit bir lokasyona bağlı kalmadığını, tüm dünyada herhangi bir yeri hedef alan eylemlere giriştiği gözlemini paylaşmaktaydı.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduktan sonra, yeni terörizm kavramının ihtiva ettiği asıl önemli sakınca, birçok eleştirmenin dikkat çektiği üzere (Crenshaw, 2007; Brown, 2007; Field, 2009) tarihsel bağlamdan uzak, 9/11'e kadar yapılmış olan terörizmi çalışmalarını ve teröre karşı mücadele stratejilerini sıfırlayan yaklaşımdır. Zaten, en başında, terörizmde neyin yeni olduğunu keyfi bir eklektizmle sunan ve üzerinde tam olarak anlaşılmış bir tanıma oturmayan kavram, hakettiği eleştirel sınımadan da geçememiş ve çok kısa bir süre zarfında terörist eylemlerde artan ölümcüllük oranlarını, yeni yapısal örgütlenmeleri, intihar eylemlerindeki artışa işaret etmek için kullanılan ve ayrıca, gerçek dünyadan argümanlar sunmak yerine soyut varsayımlara dayanan, bunun sonucunda analitik değerini kaybeden bir söyleme dönüşmekten kurtulamamıştır (Burnett ve Whyte, 2005: 4-5). Bu muğlaklık ve terörizmin tanımı üzerine süregiden tartışmalar, yeni terörizmin devletler ve politika yapıcılar tarafından “yasal” ve “kanun-dışı”, “medenî” ve “barbar”, “Batı” ve “Şark” gibi *ikilikler* üzerinden bir siyasal söyleme dönüştürülmesine giden yolu açmıştır. Buna ek olarak, yeni terörizm; radikal İslamcı terörizm, dinsel terörizm, terörizme karşı savaş gibi birçok siyasal terörizm söylemiyle iç içe geçmiştir. Terörizmin henüz tanımında başlayan ve süregiden muğlaklık, zaten yerel ve küresel boyutta, iktidar söylemlerini sorunsallaştırmaya ve meşrulaştırdıkları pratiklerini eleştiriye ziyadesiyle kapatmıştır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, yeni terörizm kavramının siyasal bir söyleme nasıl dönüştüğü ve beraberinde getirdiği sakıncaların pratiğe yansımaları tartışılacaktır.

AKADEMİK KAVRAMDAN SİYASAL SÖYLEME: YENİ TERÖRİZM

“...İkili işleyiş makinesi, iktidar aygıtlarının önemli bir kısmıdır. Herkesi bir duvara raptiyelemeye, bir deliğe gömmeye yetecek kadar ikiye bölme yöntemi [dichotomies] kurulur. Yoldan çıkarmaya yönelik fark bile ikiliğe dayalı seçenek seviyesine göre hesaplanacak şekildedir: “Ne beyaz’sın ne de siyah; o zaman Arap mısın? Ya da melez misin? Ne erkeksin ne de kadınsın; o zaman travesti [transvestite] misin?” (Deleuze ve Parnet, 1987:21)

“...Her bölgedeki her ulusun şimdi bir karar vermesi gerekiyor: Ya bizimlesiniz, ya da teröristlerle.” (George W. Bush, 20 Eylül 2001)

“...Başka bir deyişle, ya Haçlılar’la birliktesiniz ya da İslam’la.” (Usame bin Ladin, 21 Ekim 2001)

Bir önceki bölümde tanıtıldığı üzere yeni terörizm, kavramsal olarak 9/11’den önce ortaya çıkmasına rağmen, bu tarihten sonra iktidar pratiklerinin de

etkisiyle hem akademik çalışmalardaki tanımlar devletlerin resmî söylemlerine yakınlaşmış hem de kavramsal ve tarihsel olarak terörün anlamlandırılmasından ziyade, iktidar pratiklerine teröre karşı nasıl mücadele edeceği konusunda reçeteler sunulmaya başlanmıştır. Akademisyenler ve terör uzmanları, yeni terörizm yaklaşımıyla farkında olmayarak dahi olsa¹², siyasal iktidarların söylem inşasına katkıda bulunmuşlardır. Nihayetinde, yeni terörizm, akademiden beklenen acil çözüm üretme baskısıyla birleşerek bazı akademisyenlerin hemen hiç sorgulamadan kullandığı tutarlılıktan uzak ve analitik değerini kaybetmiş bir kavrama dönüşmüştür (Lynch ve Ryder, 2012: 258). Bu bölümde de bu bağlamda, 9/11'den sonra ABD'nin teröre karşı küresel savaş söyleminde yeni terörizm vurgusu ve El-Kaide'nin Batı'yı hedef alan terör söylemi karşılaştırılarak her ikisinin birbirini nasıl inşa ettiği ortaya konulacaktır.

11 Eylül 2001'de, New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan terörist saldırılar sonucunda, 3000'e yakın kişi ölmüş, 6000'den fazlası insan da yaralanmıştır. ABD Başkanı George W. Bush olaylardan sonra, dünyadaki birçok devlet tarafından da onaylanan “küresel ölçekteki her bir terörist grup bulunana, durduruluna ve bozguna uğratılana kadar durmayacak savaş”ı ilan etmiştir. Ne var ki, az bilinmesine rağmen böyle bir savaş çağrısı ne yeni ne de ilk olmuştur. ABD Başkanı Bush'un açıklamasından tam 100 yıl önce, Eylül 1901'deki ABD Başkanı William McKinley'in bir anarşist tarafından öldürülmesinden ardından göreve gelen Başkan Theodore Roosevelt de terörizmi her yerde bitirmek için savaş çağrısı yapmıştır (Rapoport, 2004: 46).

Bu çalışmanın asıl ilgilendiği ise, Bush'un 9/11'den sonraki söylemlerinde inşa edilen genelde Batı, özelde Amerikan vatandaşlarının yüceltiği *Biz* vurgusudur:

“...bu davada, hatırladığımız ve dünyanın gördüğü gibi dost Amerikalılarımız cömert ve nazik, becerikli ve cesurdur. Biz kendi ulusal karakterimizi yorulmak nedir bilmeyen cankurtaranlarımızda görüyoruz: uzun kan bağısı sıralarında; çalışmak ve yardım etmek isteyen binlerce vatandaşımızda. Ve biz ulusal karakterimizi anlamlı fedakarlık eylemlerinde görüyoruz” (George W. Bush, 14 Eylül 2001)

Jackson'un (2005a: 5) dikkat çektiği gibi bu konuşmada, zalim teröristlere karşı, cömert ve nazik; öfke dolu teröristlere karşı sevgi dolu; korkak teröristlere karşı cesur ve kahraman; kaçıp saklanan teröristlere karşı birleşen Amerikan halkı yüceltilmektedir.

¹² Elbette, akademik çalışmaların ideal olarak devlet politikalarından uzak kalması beklenmektedir. Bununla birlikte yeni terörizm kavramını savunan akademisyenlerin ve terör uzmanlarından önemli isimlerin birçoğunun ABD içinde devlet tarafından finanse edilen düşünce kuruluşlarında önemli pozisyonlarda çalıştıkları ve devletin politika yapıcılarına doğrudan etki edebildikleri de gözden kaçırılmamalıdır. Söz konusu ilişkiler için bkz. (Copeland, 2001: 100-102).

Randal'ın (2005: 14) ifadesiyle, “teröristler yıllardır uçak kaçııyorlardı ve simgesel şiddetin tek hedefi İkiz Kuleler değildi”. 24 Aralık 1994'te Air France'a ait bir yolcu uçağını kaçıran Cezayirli İslamcı teröristler, Eiffel Kulesi'ni hedef almış, ancak, hedeflerine ulaşamamıştır. Bunun üzerine Fransa, ABD'nin 9/11'den sonra yaptığı gibi bir devleti toptan hedef göstermemiştir. Bu noktadan sonra, “Avrupa'nın akıla... ABD'nin kaba sertlik ve içgüdüye dayalı bir kültür” (Genet, 2008: 22) olduğuna yönelik düşünceye inanış hâliyle yaygınlaşmıştır. Nihayetinde, terörizm, ABD'nin Avrupalı müttefikleri arasında yeni değildi; Birleşik Krallık, Fransa, Almanya, İtalya ve İspanya gibi devletler yıllardır kendi topraklarında görece 9/11'den daha az dramatik tecrübeler yaşamaktaydı. Bu şekilde, ABD'nin yukarıda bahsedilen yeni terörizm söylemi, başta Britanya gibi kendi topraklarında terörle mücadelede tecrübesi ve kültürü olan Avrupa ülkelerinin bu konudaki birikimini sıfırlamakta, terörizmle mücadele etmiş ve etmekte olan diğer ülkeleri ve halkları ABD'li vatandaşlardan daha aşağı bir konuma yerleştirmekte ve ayrıca Batı'yı ABD söylemi içine sıkıştırmaktaydı (Croft ve Moore, 2010: 824-825).

ABD Başkan Yardımcısı R. B. Dick Cheney'in 9 Nisan 2003 tarihli konuşmasında yaptığı terörizmde “yeni dönem” vurgusu ise tamı tamına akademik literatüdeki yeni terörizme karşılık gelmekteydi. Cheney, bir sonraki seferde “*halkımıza kimyasal maddeler ya da hastalıklar yönlendirebilir, şehirlerimizde nükleer silahlar patlatma girişiminde bulunabilirler [...] akıl sahibi olan hiçbir insan, teröristlerin yapabilecekleri zaman bu tür kitle imha silahlarını kullanacaklarından şüphe duymaz [...]*” demekteydi. Yeni terörizmin öngördüğü birçok tehdidin sıralandığı bu yeni dönem, Jackson'ın (2005a: 8) belirttiği gibi tarih-dışılaştırılmış, geçmişle bağlantısız yeni bir tarih ve dolayısıyla terörizmin yeni bir çağına işaret eden bir yeni terörizm söylemini inşa etmiştir. Batı medeniyetine ve Batılı yaşam tarzına, dolayısıyla dünya barışına bir tehdit olarak sunulmuştur. Terör tehdidindeki yeni boyuta vurgu yapan yalnızca ABD'li politika yapıcılar olmamıştır. İngiltere Başbakanı Tony Blair de birden çok kez bu yeniliğe dikkat çekmiştir. İlk olarak 2003'te ABD Kongresi'nde yaptığı konuşmadaki “... tam olarak yeni olduğu için tehdit görülebilir değildir. Bizim nasıl ve ne zaman harekete geçeceğimizi alt üst etmekte...” ifadeleri (The Guardian, 2003), bir anlamda Britanya'nın da teröre karşı mücadeledeki kendi tecrübelerini bir kenara bırakarak ABD'nin söylemine teslim olduğunu göstermektedir. 2005'te yaptığı ve yeni bir terörizm biçimine atıfta bulunduğu konuşmasındaki “IRA, El-Kaide değildir” ifadesi ise (BBC News, 2005), yeni terörizm söyleminin önemli argümanlarından birini teyit eder niteliktedir.

Terörizm çalışmalarında modern terörün köklerinin yalnızca Haşhaşiler'e dayandırılması ve hatta 1789'dan sonra Fransa'daki terör rejiminin es geçilmesi¹³,

¹³ Martin (2010: 23), terörizmi, Hipparchus'un, Arisgoiton ve Harmodius tarafından öldürülmesi örneği üzerinden antikiteye kadar götürürken, Laqueur (1999: 11) bugünkü anlamıyla terörün M.Ö. 60'larda görülen Sicariiler'in eylemlerinde görüldüğünü savunmaktadır. Terörün ilk örneklerinin “yöneticiye suikast”le eş anlamlı görülen

terörizmin Orta Doğu coğrafyasındaki sürekliliğine vurgu yaparak yeniden *yer-yurd* edinmesine hizmet etmektedir (Randal, 2005: 15-16). Bu bağlamda, ABD'nin, "Araplar'ın tek anladığı şey zor'dur"¹⁴ politikası, Afganistan ve özellikle Orta Doğu'da genişleyerek, *Biz*'in karşısında inşa edilen "müslüman" imajında "dışlanmışlığı" kabul etmeyi, hoşnutsuzluğu ve dolayısıyla başta ABD ve Batı düşmanlığını trmandırmıştır. ABD'nin, öncelikle *yersiz-yurdsuz* terörizm tehdidini kendi sınırlarında *yeniden yer-yurd edindirmesi* ve mücadele alanını Afganistan ve Orta Doğu olarak belirlemesi, bu coğrafyalardaki "kurbanlar" için yaşam şartlarını daha da ağırlaştırmıştır. ABD, teröristlerin kaynağının önce Afganistan sonra da Irak olduğunu savunmuştur. Aslında, bu tutarlı bir düşünce değildi; kendini *Biz* olarak tanımlayan cihatçılar Irak'a gitmekteydi; çünkü düşman olarak gördükleri askerler Irak'ı "işgal etmekteydi". Bu durum, bugün çok daha kökleşmiş olan Batılı devletlerdeki "çürük elma"lar retoriğine ve aslında toplumsal bir soruna da ışık tutmaktadır: 9/11 belki de yeni terörizm yaklaşımının gerçekten savunabileceği, ancak, pazarlanması zor bir akademik ürün olan yoksulluk ve eğitim seviyesi düşüklüğünün terörizme yol açtığı inanişinin yıkılmasını pas geçmiştir. Krueger'in (2007: 50) ifadesiyle bu söylene kamuoyuna "satılabilmektedir". Ancak, saldırıyı bizzat gerçekleştiren El-Kaide militanlarının eğitim seviyeleri, hatırı sayılır derecedeki ekonomik statüleri ve sonrasında Batılı toplumların içinde doğup yetişmesine rağmen terörist gruplara katılan binlerce "çürük elma" bu retoriği tamamen çürütmüştür.¹⁵ Üstelik, derinleştirilen uyumsuzluk söylemi, Batılı toplumlarda yabancılaşma ve kimlik sorunları yaşayan özellikle ikinci ve üçüncü kuşak göçmen Müslümanları, El-Kaide'nin kendi saflarına çekebileceği potansiyel genç militanlar hâline getirmiştir (Mannik, 2009: 165).

Özetlemek adına, tarihsel bağlamından koparılmış bir söylemin, terörizmin kökenlerinin tek bir coğrafyaya sabitlenmesinden başka tarihsel olarak başka coğrafyalarda gerçekleştirilen terör eylemlerinin gerçekliğini de göz ardı ettiği açıkça görülmektedir. Dolayısıyla, yeni terörizm söylemi, Kuzey Amerika'nın kendi topraklarından çıkmış ve bir Batılı ülkenin vatandaşlarını kurban olarak seçmiş bir terör eylemini ve özellikle ABD içindeki rutin kaçırılma eylemlerini ve okullarda gerçekleştirilen silahlı baskınları yine unutturmak sakıncasını

---

yaklaşımların üzerinde durduğu ve modern anlamda terörizmle kıyaslanan hareket bugünkü İran ve Suriye topraklarında aktif olan Haşhaşiler'dir. İsmaili mezhebi mensubu oldukları kabul gören bu "hareket", eylemlerini dinî referanslara dayandırması sebebiyle, modern anlamda terörizm örneklerinde sıkça kullanılmaktadır (Wardlaw, 1989: 18-24).

¹⁴ "Zor" kavramı burada İngilizce'deki karşılığı *coercion* olacak şekilde "zorlama, baskı" anlamında kullanılmaktadır.

¹⁵ Bunların en dikkat çekici örnekleri, şüphesiz, El Kaide'nin selefi olduğu İslam Devleti'ne katılmak üzere yola çıkan kişilerdir. Bunlardan birinde Katar doğumlu Avusturya vatandaşı ve 60 bin dolar maaşla çalışan bir atom mühendisi (Radikal, 2015) ve bir diğerinde, yirmili yaşlarında İslam Devleti'ne katılmayı planlayan Japon üniversite öğrencileri bulunmaktadır (New York Times, 2014).

içermektedir.¹⁶Bu bağlamda vurgulanması gereken, ne şiddet eylemlerinin yalnızca belli coğrafya, toplum ve kültüre özgün olduğu söyleminin ne de bir şiddet eyleminin diğerlerinden daha masum olduğu yaklaşımına dayanarak terörist eylemler içinde bir hiyerarşi kurulmasının terörizme karşı mücadeleye katkı sağlamadığıdır. Sonuç olarak, yeni terörizm söylemi bağlamında düşünüldüğünde, Copeland'in (2001: 102) yerinde ifadesiyle “tek bir dehşet verici olay, tek başına yeni bir terörizm formu oluşturmamaktadır”.

Çalışmanın bir sonraki bölümünde, hem ABD Başkanı Bush hem de El-Kaide örgütü lideri bin Ladin'in söylemleri, Deleuze ve Guattari'nin dil ve söylem yaklaşımları çerçevesinde ele alınacak ve yalnızca devlet-dışı aktör eylemlerine değil, genel olarak terörizm eylemlerini ele alan bir terörizm söylemi aşındırılacaktır.

DEVLETİ, TERÖRİZMİN İÇİNDE YA DA DIŞINDA TUTMAK

Tüm dünyanın, ABD Başkanı George W. Bush'un ve El-Kaide terör örgütünün lideri Usame bin Ladin'in “vücudunda ve yüzlerinde *yer-yurd edinmesi*”, her iki tarafın birbirini tamamladığı bir süreç olarak inşa edilmiştir. Tüm izleyicilere ve kahramanlara ve kurbanlara “seslenen” ve “görünen” ve inşa eden ve emirler veren iki yüz ve olmayan-eksik bir: BEN. Saldırıları gerçekleştikten hemen sonra, George W. Bush'un hemen kameraların karşısına geçmek istemesi, televizyona çıkıp kararlı bir davranış sergilemek, “ancak, dengeyi de gözeterek rahatlatıcı olmak” istemesi (Woodward, 2005: 34) bu amacın açık emareleridir. Çünkü, bu şekilde, ABD Başkanının önce kendi ve daha sonra tüm dünyadaki “izleyici kitlesine” kendini göstermesi gerekmektedir. Diğer yandan Bush, ilk açıklamasında kullanılmaktan kaçındığı “savaş”ı daha sonraki ilk konuşmasında küreselleştireceklerini açıkça belirtmiştir. Teröre karşı küresel savaş, çok kısa bir zamanda El-Kaide'ye ve yine, bir karşı imaja –Usame bin Ladin'in “yüzüne”– karşı gerçekleştirilmiştir ve bugün bile hâlâ sürmektedir. Usama Bin Ladin ise izleyici kitlesinin Bush'ununki kadar küresel bir kalabalığa denk olmadığını bilse dahi, konuşmaları sırasında yüzünün görülmesi ve sesinin duyulmasının, kendi taraftarları için ne kadar hassas olduğunu bilmekte ve bu stratejiden geri adım atmamaktaydı (Spencer, 2006: 17).

9/11'den sonraki süreç, ABD Başkanı Bush ve bin Ladin'in konuşmalarındaki, yüzlerindeki ve seslerindeki kararlılıklarını gösterdikleri videolar üzerinden bir süre daha devam etmiştir. Bush'un yaptığı konuşmalara, bin Ladin internet üzerinden cevap vermiş ve iki “lider” de birbirlerine yakın bir dil kullanmıştır; dolayısıyla, 9/11 sonrasında iki iktidar pratiği arasında bir “videolar

---

¹⁶ Yakın zamanda, Las Vegas kentinde 58 kişinin ölmesi ve 500'den fazla insanın yaralanmasıyla sonuçlanan trajik olayın hatırlattığı gibi ABD tarihi, kalabalığın üstüne ateş açma eylemleriyle doludur (CNN, 2017).

savaşı” ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, bin Ladin taraftarları için liderin ölmediğinin kanıtı olan videolar çok büyük önem arz etmiştir. El-Kaide tarafından çekilen videolar ve bunların dağıtım teknikleri profesyonel olarak yönetilmiştir (Fielding, 2008: 17). 9/11 Saldırıları’nı gerçekleştiren militanların her birinin başarılı olmak için dua edip Bin Ladin ve Ayman Al Zawahiri’yi övdüğü videolar (Fielding, 2008: 15) örgüt içindeki görsel materyal sirkülasyonunun ve ayrıca lidere bağlılığının önemine örnek teşkil etmiştir.

Videolar savaşı süresince ve sonunda, karşılıklı iki söylem, birbirini inşa etmiş ve tekleşmiştir. Bush, “barbar ve medeniyetten uzak terörist imajı”nı insanlık dışına çıkararak tasvir edip özeldede ABD halkını ve Batı medeniyetini yüceltirken teröre karşı savaşta bu “insan olmayan” teröristlere her türlü işkencenin yapılmasını meşru ve haklı göstermeye çalışmıştır (Jackson, 2005b: 5). Bunun karşısında ise başta bin Ladin olmak üzere El-Kaide adına konuşan tüm kadronun bütün söylemi, yine ikilikler üzerinden, Batı medeniyetinin standartlarını ve örgüte yapılan yaftalara dayanmıştır (Roy, 2008: 13). Örneğin, ABD tarafından ilan edilen küresel çapta savaş, El-Kaide liderinin bu savaşın diğer tarafı olarak küresel bir lider olarak yorumlanmasına varmıştır (Roy, 2008: 14). Bin Ladin, El-Kaide’nin eylemlerini “kadınlarımızı ve masumlarımızı öldürenler durana kadar, onların kadınlarımızı ve masumlarımızı öldürürüz” diye meşrulaştırmaya uğraşmıştır (Lahoud, 2011: 76). Bush, dünyadaki tüm devletleri teröre karşı küresel savaşa çağırırken, bin Ladin, 2003’te çekilen bir videoda başta Irak ve ABD’ye bu “haçlı seferinde” destek olan ve olmayı düşünen tüm Arap devletlerinin yöneticilerini öldürülecek olan düşmanlar olarak ilan etmiştir. Amerika’nın Müslüman topraklarındaki varlığı ve buna onay veren tüm devletler El-Kaide tarafından en başından itibaren işgalci ve aşağıyalıcı bir retorik olarak kullanılmıştır (Wiktorowicz, 2005: 85-86). Henüz 1998’de verdiği bir röportajda bin Ladin, verdikleri mücadelenin kendi canlarını ve topraklarını korumak olan bir savunmacı cihat olduğunu ilan etmiştir. Üstelik 9/11 bile, El-Kaide tarafından her gün Jenin, Nablus ve Ramallah gibi Filistin şehirlerinde yapılan katliamlara karşı bir savunma olarak meşrulaştırılmaya çalışılmıştır (Wiktorowicz, 2005: 90). Bu şekilde, El-Kaide “sivil” tanımını, Batı demokrasisinin içinde yaşayan herkes olarak yapmış ve hedef aralığını mümkün olduğunca genişletebilmiştir.

El-Kaide’nin söylemsel olarak hedef aldığı ikinci önemli söylem ise Batı medeniyetinin değerleri olmuştur. El-Kaide’nin ikinci yöneticisi konumundaki Ayman al-Zawahiri, Batı medeniyetinin savunduğu evrensel insan hakları ve özgürlükleri, kendilerine göre yorumlamak ve kullanmakla eleştirmiştir. Buna karşı da birçok katliamdan sorumlu olduğu bilinen bir terör örgütü lideri Guantanamo ve Baghram’daki işkenceleri örnek verebilmiştir (Lahoud, 2011: 73). Nihayetinde, yeni terörizm yaklaşımını eleştiren akademisyenlerin ve terör uzmanlarının ısrarla dikkat çektiği en büyük sakınca, tam olarak bu noktaya işaret etmekteydi: siyasal iktidara tüm pratiklerini eleştiriye kapaması ve bunları meşrulaştırabilecek bir söylemsel alan bırakılması. Dolayısıyla, terörizme karşı küresel savaş, bizzat akademisyenlerin ve terör uzmanlarının katkısıyla, teröre karşı mücadeledeki

tarihsel akademik birikimi ve birçok devletin bu zamana kadarki tecrübelerini sıfırlayarak Batılı devletlerin açık terör eylemlerine ve terörist gruplarına verdikleri desteğe sessiz kalınan bir Soğuk Savaş mantığına oturmuştur (Crenshaw, 2007: 10).

Terörizm çalışmalarının, en az terörün ve teröristin tanımı tartışması kadar ve yine bu muğlaklıkla doğrudan ilişkili boyutu; devletin şiddet içeren eylemlerinin sınıflandırılması ve devletlerin terörizme katkısıdır. Özetle, genel olarak iki tür yaklaşımdan bahsedilebilir: devlet eylemlerini kısmen terörizmden arındırarak onu karşı konuma yerleştirmeye çalışanlar ve devlet tarafından gerçekleştirilen bazı eylemleri de şiddetten çok terör eylemi olarak kabul eden yaklaşımlar. İlk yaklaşımın, nihayetinde devletlere, teröre karşı savaş için reçeteler sundukları görülürken, devletin kimi uygulamalarının da terörizme örnek teşkil edebileceğini savunan yaklaşımların terörizmi “anlamlandırmak” amacı taşıdığı söylenebilir.

Devletlerin terörist gruplara desteği, Soğuk Savaş boyunca ABD tarafından hazırlanan yıllık “uluslararası terörizmi finanse eden devletler” listesi üzerinden tanımlanmaktaydı. Bu listeye girenler, genellikle, ABD’nin daha önce ciddi çatışmalar yaşadığı SSCB, İran, Suriye, Küba, Kuzey Kore, Sudan, Libya ve Irak gibi devletler olmuştur. Ancak, Copeland’in (2001: 95) dikkat çektiği gibi bu listeler Küba’da Castro karşıtı terörizme ABD’nin destekleri, Kuzey İrlanda’da İngiltere yanlısı terörizme Britanya’nın destekleri, Lübnan’daki terörist Hristiyan milislere İsrail desteğine karşı sessiz kalmıştır ve kalmaya devam etmektedir.¹⁷ 9/11’den sonra da Irak’taki devlet desteği alan ölüm mangalarına,

¹⁷ Bunlara ABD’nin Soğuk Savaş döneminde Latin Amerika’da terörü destekleyici faaliyetleri de eklenmelidir. Soğuk Savaş döneminde, özellikle 1980’den itibaren, ABD’nin Latin Amerika politikalarının temel çerçevesi anti-komünizme karşı mücadelede baskıcı rejimlerin desteklenmesini öngören Kirkpatrick Doktrini’dir. Doktrinle uyumlu olarak ve öncesinde de ABD, 1954 Guatemala ve 1973 Şili darbelerine, Venezuela’da Chávez yönetimine karşı 2004’teki darbe girişimine açıkça ve doğrudan müdahil olmuştur. Bunlara ek olarak, 1976’da Arjantin’de askerî yönetim, iç savaş sırasında El Salvador’da baskıcı yönetim ve grubun adıyla unutulmaz bir skandal olarak tarihe geçen, Nikaragua’da Sandinist yönetimi devirmeye çalışan *Contras* ABD’den destek almıştır. Ayrıca, ABD’nin Latin Amerikalı müttefiklerinin askerî personel eğitiminin yürütüldüğü eski adıyla U.S. Army School of the Americas (bugünkü adı Western Hemisphere Institute for Security Cooperation’dur) ülkelerine döndükten sonra darbe gerçekleştiren ve ağır insan hakları ihlalleri gerçekleştiren mezunlarıyla ünlüdür. Öte yandan, özellikle Vietnam Savaşı’ndan sonra insan haklarının korunması ABD dış politikasının önemli bir enstrümanı hâline gelmiştir. 1973’ten önce kurulan Fraser Altkomitesi, 1974 Jackson-Vanik Yasa Değişikliği, 1975 Harkin Yasa Değişikliği, 1976’da İnsan Hakları ve İnsani Meseleler Bürosu olarak kurulan, daha sonra Clinton döneminde adı değiştirilerek Demokrasi Bürosu olan ve dünyadaki insan hakları gelişmeleri hakkında raporlar hazırlayan mercilerin kurulması, ABD’nin Latin Amerika’daki insan hakları ihlallerine karşı yaklaşımının değiştiğini gösteren gelişmeler olmuştur. Ayrıca, ABD’nin Haiti’de şiddetin tırmanmasına karşı yaptığı müdahale, Kolombiya ve Meksika’ya narcoterörizm karşısında desteği gibi girişimler de, olumlu olduğu kadar en başta, Küba’ya karşı uyguladığı ambargo ve yine,

Özbekistan, Suudi Arabistan, Pakistan ve Mısır'daki Batı müttefiki devlet terörüne sessiz kalınmıştır (Jackson, 2005b: 8). Ayrıca, kendini açıkça Batılı ilan eden İsrail devletinin Filistin'deki terör eylemleri de bu zırhın ardına geçmiştir (Brown, 2007: 42).

Sonuç olarak, 9/11 sonrasında, akademi mahreçli bir terim olan yeni terörizm, kavramı ve yaklaşımı eleştirenlerin öngördüğü biçimde, terörizme karşı mücadelede hem kendisinden ziyadesiyle istifade edilebilecek bir akademik mirası hem de teröre karşı mücadelede ABD dışındaki devletlerin birikimlerini tarihsel bağlamından kopararak siyasal iktidarın önünde devlet pratiklerinin eleştiriye kapatıldığı bir söylem için gerekenzeminini hazırlamıştır. ABD Başkanı George W. Bush, Soğuk Savaş dönemindeki komünizm karşıtı retorik hemen hemen aynısını kullanarak dünyayı *Biz* ve bizden olmayanlar şeklinde iyiye ve kötüye bölmüştür. Aynı zamanda, teröre karşı mücadelede örnek model olacak şekilde, ABD özelinde bir Batı kimliği ve devlet modeli öne sürülmüştür. Bunun için, önce terörizm 9/11'e dayandırılarak örnek model ABD topraklarında daha sonra da Orta Doğu coğrafyasında *yenidenyer-yurd* edindirilmiştir. Terörizme karşı küresel mücadelenin "haklı" aktörleri, "doğru" medeniyetin standartlarını taşıyan Batılı ulus-devletler olarak gösterilmiştir (Hindess, 2006: 248). Bu standartlara uymayan diğer devletler ise açıkça hedef hâline getirilmiş ve önce Afganistan, daha sonra Irak, Libya ve Suriye teröre karşı mücadele söylemi altında işgale uğramıştır. Koalisyon güçlerinin müdahalesi, Irak'ta ve Suriye'de, yeni terörizm kavramına (ve hatta tek) model olarak alınan öncülü El-Kaide'nin söyleminin bire bir aynısını kullanan İslam Devleti'ne ihtiyacı olan coğrafyayı, üstelik tüm otorite boşluğunu da beraberindeteslim etmiştir. Bu bağlamda, İslam Devleti'nin bugünkü varlığının, her ne kadar zayıflasa da yeni terörizm yaklaşımı ve söylemi anlaşılmasın açıklanamacağı aşikârdır. Bunun karşısında ise, El-Kaide'nin yönetici kadrosu, başta ABD Başkanı Bush olmak üzere Batı medeniyeti standartlarını ve kendilerine karşı kullanılan argümanları tersine çevirerek karşılık vermiş ve kendi söylemini bunlara dayanarak inşa etmiştir. İki tarafın da birer iktidar olarak kullandıkları söylemlerin, yine, yalnızca metinsel söylem analizine dayanılarak açıklanması mümkün görünmemektedir. Bu yüzden, bu çalışmada Eleştirel Terörizm Çalışmaları'na bir katkı olarak Deleuze ve Guattari'nin dil, söylem ve ideoloji üzerine yaklaşımlarına başvurulmuştur.

---

uyuşturucuya karşı savaşın bölgede militarizasyonu körüklemesi eleştirilere açıktır. Daha fazla bilgi için bkz. Kathryn Sikkink (2004), *Mixed Signals: U. S. Human Rights Policy in Latin America* (New York: Cornell University Press); Virginia M. Bouvier (Der.) (2002), *The Globalization of U. S.-Latin American Relations: Democracy, Intervention and Human Rights* (Wesport: Praeger Publishers); Lesley Gill (2004), *The School of the Americas: Military Training and Political Violence in the Americas* (Durham: Duke University Press).

SONUÇ

Bu çalışmanın sorunsallaştırmaya çalıştığı yeni terörizm söyleminin en önemli tehlikesi, hem bir süreç hem de bir kavram olarak, küreselleşme ve modernitenin “kurbanlarını”, bir izleyici kitlesi olarak ele alması ve kurban konumlarını unutturmasıdır. Yalnızca devlet pratiklerinin değil, süreç içinde gözden kaçırılan “terör gruplarının iktidar pratikleri”nin de ikilikleri arttırarak, terör kurbanlarını nasıl –*yaftalara* yerleşmek zorunda bıraktığı ve bir dil-imağ-ses işleyişi üzerinden– iktidar pratiklerinin birbirlerine yaklaştığı gözden kaçırılmaktadır. Bu çalışmada asıl amaçlanan, 11 Eylül 2001 tarihinde, New York’ta Dünya Ticaret Merkezi’ne yapılan saldırıların terörist ya da başka bir şey olup olmadığının tartışılması ve 3000’e yakın insanın ölmüş, 6000’den fazla insanın yaralanmış olduğu “gerçeği”nin inkâr edilmesi değil; Afganistan’daki “sivililerin” yanlışlıkla katledilmesi, Irak’a demokrasi götürmeyi amaçladığı savunulan operasyonlarla birlikte burada en az 100.000’den fazla sivilin ölümü, “demokrasi kahramanı” ABD’li askerlerin Abu Gharib’de işkenceye yönelik görüntüleri ve dolayısıyla Suriye’de bugün yaşanan katliamların da unutulmamasıdır. Bu bağlamda, çalışmada, bu “gerçekler”in kabul edilmesiyle birlikte, artık, terörizm/teröristin tanımının en başta ABD olmak üzere Batı medeniyetine dahil devletler tarafından yapılacak olması (bir başka) “gerçeği”ne dikkat çekilmiştir.

Siyasal gerçeklik; söylemsel pratikler ve paylaşılan anlam sistemleri üzerinden üretilen sosyal bir inşadır. Ne var ki, bu sistemsel üretim sonunda ortaya çıkan geçişken unsurlara dayalı ve yeniden üretime uygun siyaset söylemi, yalnızca dil üzerinden inşa edilmez. Normatif açıdan, bir iktidar söylemi olarak teröre karşı mücadele, Jackson’ın (2005a: 2-3) öne sürdüğü gibi, mühim derecede siyaset ve toplumsal rıza ve uzlaşmayı zorunlu kılmaz ya da elde edemez ve buna gerek de yoktur. Eğer, iktidar söylemi yeterli rıza ve uzlaşmayı sağlasaydı, sürekli olarak yeniden inşa edilmesine gerek kalmazdı. Foucaultcu anlamda, iktidarın çalışma prensibi sürekli baskı ve şiddete dayanmak yerine, baskı ve şiddetin içinde işleyebileceği söylemler yaratmaktan geçer. Bu noktada, dil’in rıza sağlamada aracı olduğu argümanı tam olarak doğru değildir. Deleuze ve Guattari’nin öne sürdüğü gibi dil, emretmeye dayalı bir *makinesel* işleyişe sahiptir.

Bu çalışmada metodolojik olarak, konuşulan ve yazılı dili sistemsel olarak analiz edilerek metinler ile sosyal pratikler ve yapılar, yahut sosyal eylemin lingüistik-söylemsel boyutunu çözümleyen eleştirel söylem analizinin ötesine geçilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmada, yeni terörizm söylemi iki yönlü olarak analiz edilmiştir: Öncelikle, yeni terörizm kavramının akademide ortaya çıktıktan sonra, içkin olarak taşıdığı ve kaçınılmaz olarak maruz kaldığı anlamsal erozyona, kavramı konu alan çalışmalar üzerinden dikkat çekilmiştir. Daha sonra, 9/11’den sonra Bush yönetimi ve diğer Batılı devletlerin yöneticilerinin konuşmaları, hedef olarak gösterdikleri terörist oluşumların açıklamalarıyla karşılaştırılmıştır. Bu noktada, yine terörizm ve terörist tanımları Batılı devletler ve

toplumlardaki uygulamalar üzerinden yeniden sorunsallaştırılarak, yeni terörizmin her toplumda olduğu gibi bu coğrafyalarda da mevcut olan yıkıcı şiddeti maskeleyerek için kullanıldığı savunularak yeni terörizm söylemi aşındırılmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak, yaşanan terör çağında bugün de devam eden teröre karşı küresel mücadelenin hangi söylemlere dayandığının ve en başta İslam Devleti gibi terörist oluşumların nasıl güçlendiğinin anlamlandırılabilmesi için hem akademik hem de siyasal kavramların stratejik akıl kadar eleştirel yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada hem Türkiye’de hemen hiç örneği bulunmayan eleştirel terörizm çalışmalarına bir örnek hem de terörizme karşı akademik alanda da sürdürülen mücadeleye karşı kuramsal bir katkı denemesi sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akay, A. (1996). Yersiz-yurdsuzlaşma üzerine. *Toplum-Bilim Dergisi*, 5, (Gilles Deleuze Özel Sayısı): 15-18.

Aydınlı, E. (2008). Before jihadists there were anarchists: A failed case of transnational violence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31 (10): 903-923.

Bin Ladin, U. (2001). *FBIS report: Compilation of Usama Bin Ladin Statements, 1994 – January 2004*. (21 Ekim 2001). <http://www.fas.org/irp/world/para/ubl-fbis.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.7.2017).

Bozaslan, H. (2014). Ortadoğu: Bir şiddet tarihi (Osmanlı İmparatorluğu’nun sonundan El-Kaide’ye). İstanbul: İletişim Yayınları.

Brown, C. (2007). The new terrorism debate. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 6 (3): 28-43.

Burnett, J. ve Whyte, D. (2005). Embedded expertise and the new terrorism. *Journal for Crime, Conflict and the Media*, 1 (4): 1-18.

Bush, G. W. (2001). *Address to joint session of congress and the American people*. (20.9.2001) <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>, (Erişim Tarihi: 22.7.2017).

Bush, G. W. (2001). *President’s remarks at National Day of Prayer and Remembrance*. (14.9.2001) <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html> (Erişim Tarihi: 23.7.2017).

Chailand, G. (2015). Il n’y a rien à négocier avec les islamistes. (22 Kasım 2015), *Libération*, http://www.liberation.fr/planete/2015/11/22/gerard-chaliandil-n-y-a-rien-a-negocier-avec-les-islamistes_1415309, (Erişim Tarihi: 9.7.2017).

CNN (2017). Deadliest mass shootings in modern US history: Fast facts, 10.11.2017, <http://edition.cnn.com/2013/09/16/us/20-deadliest-mass-shootings-in-u-s-history-fast-facts/index.html>, (Erişim Tarihi: 16.1.2017)

Copeland, T. (2001). Is the ‘new terrorism’ really new? An analysis of the new paradigm for terrorism. *The Journal of Conflict Studies*, 21 (2): 91-105.

Crenshaw, M. (2007), The debate over “new” vs. “old” terrorism. *Annual Meeting of the American Political Science Association*, Chicago.

Croft, S. ve Moore, C. (2010). The evolution of threat narratives in the age of terror: understanding terrorist threats in Britain, *International Affairs*, 86 (4): 821-835.

Deleuze, G. (1995a). On *A thousand plateaus*. M. Joughin (Çev.) *Negotiations*: İçinde 25-34. New York: Columbia University Press.

Deleuze, G. (1995b). Three questions on *Six Times Two*. M. Joughin (Çev.) *Negotiations*: İçinde 37-45. New York: Columbia University Press.

Deleuze, G. ve Guattari, F. (1982). *Anti-Oedipus: Capitalism and schizophrenia*. R. Hurley vd. (Çev.). Minneapolis: University of Minnesota Press.

Deleuze, G. ve Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*. B. Massumi (Çev.). Londra: University of Minnesota Press.

Deleuze, G. ve Guattari, F. (1994). *What is philosophy?* H. Tomlinson ve G. Burchell (Çev.). New York: Columbia University Press.

Deleuze, G. ve Parnet, C. (1987). *Dialogues*. H. Tomlinson ve B. Habberjam (Çev.). New York: Columbia University Press.

Der Derian, J. (1997). Post-theory: The eternal return of ethics in international relations. M. Doyle ve J. Ikenberry (Der.). *New Thinking in International Relations Theory*:İçinde 55-75. New York: Westview Press.

Duyvesteyn, I. (2004). How new is the new terrorism?. *Studies in Conflict & Terrorism*, 27 (5): 439-454.

Field, A. (2009). The ‘new terrorism’: revolution or evolution?. *Political Studies Review*, 7 (2): 195-207.

Fielding, N. (2008). Al Qaeda’s propaganda war. *Perspectives on radicalisation and political violence: Papers from the first international conference on radicalisation and political violence*:İçinde 15-19. Londra: ICSR.

Gelvin, J. L. (2008). Al-Qaeda and anarchism: A historians reply to terrorology. *Terrorism and Political Violence*, 20 (4): 563-581.

Genet, J. (2008). *Açık düşman*. S. Dolanoğlu (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

Gofas, A. (2012). 'Old' vs. 'new' terrorism: What's in a name?. *Uluslararası İlişkiler*, 8 (32): 17-32.

Hindess, B. (2006). Terrortory. *Alternatives*, 31: 243–257.

Hofman, B. (1998). *Inside terrorism*. New York: Columbia University Press.

Jackson, R. (2005a). Language, power and politics: Critical discourse analysis and the war on terrorism. *49th Parallel*, Güz (15): 1-17.

Jackson, R. (2005b). *Writing the war on terrorism: Language, politics and counter-terrorism*. New York: Manchester University Press.

Jackson, R. (2012). The study of terrorism 10 years after 9/11: Successes, issues, challenges. *Uluslararası İlişkiler*, 8 (2): 1-16.

Jenkins, B. M. (1974). International terrorism: A new kind of warfare. *The Rand Paper Series*: 1-12.

Krueger, A. B. (2007). *What makes a terrorist: Economics and the roots of terrorism*. New Jersey: Princeton University Press.

Kurtuluş, E. N. (2011). The new terrorism and its critics. *Studies in Conflict & Terrorism*, 34 (6): 476-500.

Lahoud, N. (2011). Barry Hindess's "territorial fundamentalism": Goliath without David?. *Alternatives: Global, Local, Political*, 36 (1): 72-78.

Laqueur, W. (1999). *The new terroism: Fanaticism and the arms of mass destruction*. New York: Oxford University Press.

Lesser, I. O. (vd.) (1999). *Countering the new Terrorism*, Washington: RAND.

Lynch, O. ve Ryder, C. (2012). Deadliness, organisational change and suicide attacks: understanding the assumptions inherent in the use of the term 'new terrorism'. *Critical Studies on Terrorism*, 5 (2): 257-275.

Mannik, E. (2009). Terrorism: Its past, present and future prospects. Saumet, A. (Der.) *Religion and Politics in Multicultural Europe: Perspectives and Challenges*: İçinde 151-171. Tartu: Tartu University Press.

Martin, G. (2010). *Understanding terrorism: challenges, perspectives, and issues*. Los Angeles: Sage Publications.

Morgan, M. J. (2004). The origins of the new terrorism. *Parameters: U.S. Army War College*, 34 (1): 29-43.

Neumann, P. (2009). *Old and new terrorism: Late modernity, globalization and the transformation of political violence*. Cambridge: Polity Press.

New York Times (2014). *Japanese men were planning to fight for ISIS, police say*. (6.10.2014). <https://www.nytimes.com/2014/10/07/world/asia/japanese-men-were-planning-to-fight-for-isis-police-say.html>, (Erişim Tarihi: 2.7.2017).

Radikal. (2015). *60 bin dolar maaş alan atom mühendisi IŞİD'e giderken yakalandı*. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/60-bin-dolar-maas-alan-atom-muhendisi-iside-giderken-yakalandi-1477138/> (Erişim Tarihi: 4.8.2017).

Ramsay, G. (2015). Why terrorism can, but should not be defined. *Critical Studies on Terrorism*, 8 (2): 211-228.

Randal, J. (2005). *Osama: The making of a terrorist*. New York: I. B. Tauris.

Rapoport, D. C. (1984). Fear and trembling: Terrorism in three religious traditions. *The American Political Science Review*, 78 (3): 658-677.

Rapoport, D. C. (2004). The four waves of modern terrorism. A. K. Cronin ve J. M. Ludes (Der.) *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*. İçinde 46-73. Washington: Georgetown University Press.

Roy, O. (2008). Radicalisation and de-radicalisation. *Perspectives on Radicalisation and Political Violence: Papers from the First International Conference on Radicalisation and Political Violence*: İçinde 8-14. Londra: ICSR.

Shanahan, T. (2010). Betraying a certain corruption of mind: how (and how not) to define 'terrorism'. *Critical Studies on Terrorism*, 3 (2): 173-190.

Spencer, A. (2006). Questioning the concept of 'new terrorism'. *Peace Conflict & Development*, 8: 1-33.

Spencer, A. (2011). Sic[k] of the 'new terrorism' debate? A response to our critics. *Critical Studies on Terrorism*, 4 (3): 459-467.

The Guardian (2003). *Tony Blair's speech to the US Congress*. (18.7.2003). <https://www.theguardian.com/politics/2003/jul/18/iraq.speeches>, (Erişim Tarihi: 8.8.2017).

Tucker, D. (2001). What is new about the new terrorism and how dangerous is it?. *Terrorism and Political Violence*, 13 (3): 1-14.

Wardlaw, G. (1989). *Political terrorism: Theory, tactics and countermeasures*. New York: Cambridge University Press.

Wiktorowicz, Q. (2005). A genealogy of radical Islam. *Studies in Conflict & Terrorism*, 28 (2): 75-97.

Wilkinson, P. (2003). *Observations on the New Terrorism*.
<https://www.publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmsselect/cmfafl/405/3060302.htm>, (Erişim Tarihi: 11.7.2017)

Woodward, B. (2005). *Bush savaşta*. ř. Kamcez (Çev.). Ankara: Arkadař Yayınevi.